

ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРИТЕ през 2012 година

**Инж. Стефан БАЛОВ - държавен експерт по защита на горите
в Изпълнителната агенция по горите**

Лесопатологичното обследване на горите дава основание да очакваме, че здравословното им състояние през 2012 г. ще бъде добро. Предвижданията на лесозащитните станции за очакваните нападения от вредители, болести и други повреди в горите през тази година са обобщени достатъчно рано, за да могат да бъдат взети съответните мерки. От проведените лесопатологични обследвания се установява, че през 2012 г. засегнатата от вредители и повреди горска площ възлиза на 971 240 дка, което е 2.59 % от общата залесена площ в страната. В приблизително 349 346 дка, или в 36 % от общо засегнатата площ, е необходимо да бъдат проведени мероприятия.

Болести и насекомни вредители в иглолистните гори

Борова процесиянка. И през тази година вредителят ще бъде най-разпространен в боровите гори. Нападнатите площи са 152 396 дка, от които определени за борба са 25 743 дка, от тях за авиоборба - 19 380 дка (13 000 дка са предвидени за авиохимично и 6380 дка за авиобиологично третиране). На механична борба подлежат 6363 дка, а за извършване на мониторинг е предвидено задължително залагане на феромонови уловки по границата на разпространение на вредителя. Възможно е в бъдеще разширяване на ареала в района на РДГ - Стара Загора, и в някои от проходите в Стара планина, поради наличието на обширни масиви от борови култури. Този вредител е много опасен и за човека, затова в горите в паркове, в курорти и близо до урбанизирани територии е необходимо провеждането на борба и при по-ниска плътност на вредителя.

Предвижда се площите за борба срещу борова процесиянка общо за страната да останат относително постоянни през следващите години.

Борови листни оси. Като листогризеци вредители по боровите култури те са много опасни при висока численост. Засегнатите от тях площи са 56 921 дка и почти всичките са в района на ЛЗС - София. За борба се предлагат само 5214 дка, от които 5110 са предвидени за авиобиологична борба през пролетта.

Не се очаква нарастване на площите, нападнати от бороволистните оси.

Корояди. Това са най-опасните вредители по стъблата на иглолистните видове - при бора това са върховият корояд, големият и малкият горски градинар и шестозъбият корояд, а при смърча - типографът и халкографът.

Засегнатата от корояди и други стъблени вредители площ през 2012 г. във всички иглолистни насаждения в страната е 2250 дка, като 441 дка са предвидените за борба.

Набелязаните мероприятия включват извеждане на санитарни сечи и залагане на ловни дървета, а за проследяване на развитието на процеса - на феромонови уловки.

При бора най-опасен вредител по стъблото е върховият корояд, а за смърча типографът.

Не се очаква съществено намаляване на нападенията от корояди, като най-много те ще бъдат в естествените насаждения и културите от бял и черен бор. По-ограничен ще бъде броят им в смърчовите гори.

Съхнене на белия и черния бор. Засегнатите площи са 8988 дка, а за санитарни сечи се предвиждат 4276 декара. В сравнение с предишните години площите със съхнене на белия и черния бор многократно са намалели.

При влошаване на климатичните условия и подобряване на условията за разпространение на фитопатогенни гъби съхненето по боровете ще продължи и през следващите години.

Съхненето на дугласката е намаляло многократно и за 2012 г. се посочва площ само един декар, а за смърча - 182 дка, от ко-

ито 178 дка за санитарни сечи.

Болести и насекомни вредители в широколистните гори

Гъботворка. Общо засегнатите горски територии възлизат на 382 411 дка и сега това е най-широкоразпространеният вредител в страната. През 2012 г. се предвиждат 165 917 дка за авиохимична и 92 471 дка за авиобиологична борба. Всичките силнонападнати от този вредител площи са в източните райони на страната. Необходимо е да продължи мониторингът на гъботворката във всички засегнати площи. Извършената успешна интродукция, аклиматизация и последващо разпространение в много райони на страната на гъбата *Entomophaga maimaiga* - ентомопатоген на гъботворката, до голяма степен ограничи и забави разпространението на вредителя в голяма част от насажденията. При определени обстоятелства това ще доведе до по-бързо затихване на нападението от гъботворката, намаляване на разходите за борба и запазване на биологичното разнообразие в горските екосистеми.

Педомерки и листозавивачки. Срещат се в широколистните гори повсеместно. Тези вредители са под постоянно наблюдение чрез лесопатологичния мониторинг поради голямото им размножаване през определени периоди. В прогнозата за 2012 г. са посочени 215 633 дка, засегнати от тези вредители. На основата на резултатите от лепливите пояси и фотоеклекторите в лабораториите на лесозащитните станции ще се определи окончателно степента на нападение от тях.

Златозадка. Както гъботворката, така и златозадката периодично изпада във фаза на масово размножаване (каламитет). Успешно презимувалят в зимните гнезда гъсеници причиняват обезлистване през пролетта. Последният каламитет приключи през 2000 г., през която са установени само слабонападнати площи в размер на 1323 декара. Първични огнища на вредителя са крайпътните дървета, градини и дворове с овощни дървета. През 2012 г. не се очакват силни нападения и повреди в горите от златозадка.

Дъбова процесиянка. Посочени са 1165 дка слабо нападнати насаждения от дъбова процесиянка. Не се предлагат площи за борба. Този вредител предизвиква силни алергии у хората и постоянно се следи от лесозащитните станции, въпреки че в гората не нанася големи повреди.

Тополов листояд. През 2011 г. нападнатите от този вредител тополови култури са 3000 декара. Нападенията са особено опасни за младите фиданки на възраст от 1 до 3 години. Може да причини значителни обезлиствания. Повреди от тополов листояд се наблюдават всяка година. През 2012 г. се предвижда извеждане на наземна химична борба на площ 2027 декара.

Тополов цигарджия. Този вредител също засяга листата на тополите от различни клонове и възрасти, но преобладават слабите нападения. Очаква се и през 2012 г. да има тополови култури с нанесени повреди от него на площ 1569 декара. Не се предвиждат мерки за борба през годината.

Малка тополова стъклянка и малък тополов сечко. Тези вре-

дители са много опасни и нанасят значителни повреди и загуби в тополовите култури. Засегнати са 973 дка от стъкланката и 574 дка от малкия тополов сечко. Тези вредители са повсеместно разпространени при тополите и за да не се допуснат стопански загуби, се предвижда извеждането на наземна химична борба върху 595 дка, нападнати от стъкланката, и 570 дка - от сечкото. Предвиждат се и 100 дка за механична борба срещу малката тополова стъкланка.

Други вредители по горите. В тази група са включени вредители с много малко икономическо значение и малки площи за борба. В силнонападнатите площи се предвижда механична или химична борба с наземна техника. От общата нападната площ - 576 дка, 215 дка са предвидени за наземна химична борба и 30 дка за интегрирана борба.

Съхнене на дъба. През последните години намаляват площите, засегнати от съхнене, при цера и другите видове дъб. За 2012 г. те са 13 427 дка с дъб и 10 247 дка с цер. За санитарни сечи се предлагат 7154 дка с различни видове дъб и 2431 дка с цер.

Съхнене на бука. Изследванията показват, че представители на *Nectria* са най-честата причина за образуване на некротични рани и ракови образувания по стъблата на бука и последващата поява на суховършия и съхнене.

През 2012 г. засегнати от съхнене са 1449 дка, като 81 дка са предложени за санитарни сечи.

Съхнене на тополата. От общо засегнатата площ 842 дка се предвижда извеждане на санитарна сеч на площ от 693 декара. За да не се допуска засилване на съхненето на тополите преди достигане на турнуса на сеч, е необходима добра профилактика, която включва избора на подходящи клонове тополи за всеки отделен тип месторастене и спазването на карантинни мерки при производството на посадъчния материал.

Съхнене на други дървесни видове. Други широколистни видове, засегнати от съхнене, са акацията, ясенът и други. Площите са малки и част от тях са включени за санитарни сечи.

Факторите, които причиняват заболявания и съхнене в широколистните гори, в много случаи са непредвидими, което дава основание да се очаква, че те ще бъдат наблюдавани и през 2012 година.

Абиотични повреди. Общо за страната пострадалите насаждения са 93 836.3 дка, от тях 22 517.3 дка са предвидени за санитарни сечи. Установената при лесопатологичното обследване засегнатата от **пожари** площ е 14 150.2 дка, като 13 663.5 дка са предвидени за санитарни сечи през годината.

Повреди от дивеч и гризачи. За борба срещу дивечови повреди са предвидени 273.2 дка, от които 216 дка за наземна химична и биологична борба и 36 дка за механична борба.

Вредители, болести и други повреди в горските разсадници. Лесозащитните проблеми в горските разсадници заслужават особено внимание. Производството на посадъчен материал от един и същ вид в продължение на много години в едни и същи разсадници създава условия за появата на епифитотии и масовото намножаване на насекомните вредители. Климатичните аномалии - късни пролетни мразове, летни градушки и ранно есенно застудяване, водят до повишаване на загубите и влошаване на здравословното състояние на фиданките. Спазването на правилна агротехника до голяма степен може да неутрализира вредните влияния на екстремните абиотични въздействия. Нападенията от насекоми и повреди от заболявания и от абиотични причини се очакват и през 2012 г. на обща площ 3172.5 декара. Мерките за борба са изстребителни - при поява на насекомни вредители, и профилактични - за предпазване от заболявания и абиотични повреди.

Плевелна и паразитна растителност. Общо 1112 дка са насажденията, засегнати от паразитна растителност. Не са предвидени площи за борба. Мероприятията срещу плевелната растителност се планират върху 850 дка, а наземната химична борба се предвижда върху 750 декара.

Насекомен вредител Болест Повреда	Всичко слабо- и силно-засегнати площи <i>дка</i>	ПРЕДВИДЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ в силно нападнатите площи през 2012 г.						Всичко предвидени площи за борба <i>дка</i>
		Авиохимична борба <i>дка</i>	Авиобиологична борба <i>дка</i>	Наземна химична и биологична борба <i>дка</i>	Механична борба <i>дка</i>	Интегрирана борба <i>дка</i>	Санитарни сечи <i>дка</i>	
Гъботворка	382 411	165 917	92 471	0	0	0	0	258 388
Педомерки и листовъртки	215 633	0	0	0	0	0	0	0
Златозадка	1323	0	0	0	0	0	0	0
Дъбова процесия	1165	0	0	0	0	0	0	0
Тополов листояд	3000	0	0	2027	0	0	0	2027
Тополов цигарджия	1569							
Малка тополова стъкланка	973	0	0	595	100	0	0	695
Тополов сечко	574	0	0	570	0	0	0	570
Други вредители по горите	576	0	0	215	0	30	0	245
Борова процесия	152 396	13 000	6380	0	6363	0	0	25 743
Бороволистни оси	56 921	0	5110	0	104	0	0	5214
Корояди	2250.7	0	0	0	0	0	441.4	441.4
Болести по широколистните гори	896	0	0	0	0	0	142	142
Болести по иглолистните гори	1032	0	0	0	0	0	9	9
Съхнене на дъб	13 427	0	0	0	0	0	7154	7154
Съхнене на цер	10 247	0	0	0	0	0	2431	2431
Съхнене на бук	1449	0	0	0	0	0	81	81
Съхнене на орех	1550	0	0	0	0	0	550	550
Съхнене на топола	842	0	0	0	0	0	693	693
Съхнене на други дървесни видове	439.8	0	0	0	0	0	309.8	309.8
Съхнене на бор	8988	0	0	0	0	0	4276	4276
Съхнене на дугласка ела	1	0	0	0	0	0	1	1
Съхнене на смърча	182	0	0	0	0	0	178	178
Коренова гъба	0	0	0	0	0	0	0	0
Паразитни растения	1112	0	0	0	0	0	0	0
Повреди от дивеч и гризачи	273.2	0	0	216	36	20	0	272
Повреди в горските разсадници	3172.5	0	0	2742.6	252.5	0	0	2995.1
Плевели	850	0	0	750	0	0	0	750
Абиотични повреди	93 836.3	0	0	0	0	0	22 517.3	22 517.3
Горски пожари	14 150.2	0	0	0	0	0	13 663.5	136 63.5
Всичко:	971 240	178 917	103 961	7115.6	6855.5	50	52 447	349 346